

احقاق الحق

تأليف: حسن بن يوسف علامه حلی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آشنایی با کتاب احقاق الحق

نویسنده:

جمعی از نویسندگان

ناشر چاپی:

مجله حوزه

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	آشنایی با کتاب احقاق الحق
۶	مشخصات کتاب
۶	مقدمه
۶	نهج الحق و کشف الصدق
۷	ابطال نهج الباطل و اهمال کشف العاطل
۷	احقاق الحق و ازهاق الباطل
۹	نسخه‌های کتاب
۹	ترجمه‌ها و شرح‌های کتاب
۱۰	ملحقات الاحقاق
۱۰	پاورقی
۱۱	درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

آشنایی با کتاب احقاق الحق

مشخصات کتاب

سرشناسه: علامه حلی، حسن بن یوسف، ق ۷۲۶ - ۶۴۸

عنوان و نام پدیدآور ...: احقاق الحق / من مولفات یوسف ابن المطهر، الفضل ابن روزبهان الناصبی، نورالله التستری؛ لتصحیح حسن

شیخ دخیل نجفی

مشخصات نشر: مصر.

وضعیت فهرست نویسی: فهرست نویسی قبلی

یادداشت: عربی

شماره کتابشناسی ملی: ۱۸۰۰۳۴

مقدمه

پس از رسول خدا (ص)، امام علی (ع) پیش از همه به اصول دین و عقاید اسلامی پرداخته است. در حالی که مخالفان او، به ویژه بنی امیه، بیش تر با منطق زور و زر و تزویر سخن می گفتند، آن حضرت همواره با زبان دلیل و برهان تکلم می کرد. امام افزون بر تمسک به آیات قرآن و احادیث نبوی، مخالفانش را به مبانی و اصول مقبول خودشان فرامی خواند تا آنان را به تفاهم و توافق وادارد. این معنا در خطبه‌ها، احتجاجات و مناظره‌های امام در این باره ثبت و ضبط شده است و به روشنی دیده می شود.

دانشوران و متکلمان شیعه نیز به پیروی از مقتدای خود، همین راه را در علم کلام و مناظره پیش گرفته‌اند و اصول و عقاید مذهبی خود را نخست از قرآن، سیرت و سنت معصومان استخراج و استنباط کرده‌اند، آن گاه برای توضیح و تبیین بیش تر، از عقل سود جستند، سپس در مقام محاجه و مناظره، طرف مقابل را به مبادی و مبانی مقبول خودشان فراخوانده‌اند، و با این همزبانی و «جدال احسن»، باب گفت و گو را به روی دگراندیشان گشوده‌اند و آنان را از موضع خصمه و مجادله به مقام تفاهم و تعامل کشانده‌اند. این اقدام سنجیده و کارآمد، به علم کلام غنا بخشیده و راه تداوم و تکامل آن را هموار ساخته است.

متکلمان شیعی به پیروی از آل رسول (ص) و با التزام به اعتدال و خردورزی، پیش تر زمینه را برای ظهور معتزله و دیگر مکاتب کلامی فراهم ساخته بودند. پس از آن نیز در نقد و بررسی عقاید اشاعره و معتزله کوشا بوده‌اند، و اینک که آثار بسیاری در علم کلام از شیخ مفید، شریف مرتضی علم الهدی و علامه حلی انتشار یافته، همگی حاصل همان کوشش‌ها است. از آن میان، کتاب‌هایی که علامه حلی در علم کلام تدوین کرده، بیش از همه توجه مخالفان و موافقان را به خود معطوف داشته است.

احقاق الحق کتابی است که در تثبیت و تبیین اندیشه‌های کلامی علامه حلی و در دفاع از کتاب نهج الحق - از آثار کلامی وی - نوشته شده است؛ به این ترتیب که یکی از علمای عامه پیش تر در رد نهج الحق، کتابی نوشته بود، و قاضی نورالله شوشتری احقاق الحق را در پاسخ وی و در دفاع از نهج الحق نگاشت و آیت الله مرعشی نجفی نیز با نوشتن ملحقات، به تحقیقات علامه و قاضی توسعه داد، و با این کار، نهج الحق را با احقاق الحق و در کنار هم احیا کرد. در واقع، اینک احقاق الحق چهار کتاب است که با بسط بیش تر در یک کتاب انتشار یافته است: ۱. نهج الحق و کشف الصدق؛ ۲. ابطال نهج الباطل؛ ۳. احقاق الحق؛ ۴. ملحقات الاحقاق. در این جا برای شناخت صحیح احقاق الحق، می سزد که درباره هر چهار کتاب سخن گفته شود:

نهج الحق و کشف الصدق

این کتاب که گاه به اشتباه کشف الحق و نهج‌الصدق نیز نامیده شده، [۱] از آثار کلامی آیت‌الله، علامه حسن بن یوسف بن مطهر حلّی (۶۴۸ - ۷۲۶ ق) به شمار می‌رود. علامه در این کتاب یک دوره اصول عقاید اسلامی را تدوین کرده و از مسائلی سخن گفته است که اهل سنت بر خلاف قرآن و سنت نبوی به آن‌ها اعتقاد و التزام پیدا کرده‌اند. [۲].

کتاب نهج‌الحق در هشت بخش تألیف و تنظیم یافته است. مؤلف، هر بخش را مسئله نامیده و کتاب را چنین ترتیب داده است: مسئله اول و دوم در ادراک و شناخت؛ مسئله سوم در صفات باری تعالی؛ مسئله چهارم در نبوت؛ مسئله پنجم در امامت، که نیمی از کتاب را در برمی‌گیرد؛ مسئله ششم در معاد؛ مسئله هفتم و هشتم نیز در اصول و فقه است که بیش‌تر در نقد و رد آرای فقهی و اصولی علمای عامه نوشته شده است.

نهج‌الحق نیز مانند بسیاری دیگر از آثار علامه، همواره مطمح نظر متکلمان و متفکران مسلمان بوده است. افزون بر شهید نورالله شوشتری، برخی دیگر از دانشوران دینی به شرح و ترجمه آن پرداخته‌اند؛ از جمله:

۱. رضی‌الدین محمد خوانساری، که به دستور شاه‌سلیمان صفوی آن را به فارسی ترجمه کرد.
  ۲. سید جلیل، فرزند عبدالحی یزدی، که بخش پنجم آن (قسمت امامت) را به فارسی برگردانید و در سال ۱۳۷۳ ق با عنوان فضائل امیرالمؤمنین منتشر ساخت.
  ۳. ملا محمدتقی، فرزند محمد قاری شوشتری، مشهور به ملاعیدی (متوفای ۱۱۵۷ ق) نیز پیش‌تر آن را به فارسی ترجمه کرده بود.
  ۴. سید نصیرالدین مرعشی، نیای بزرگ آیت‌الله مرعشی نجفی نیز به شرح کتاب نهج‌الحق پرداخته بود.
  ۵. یکی از علمای عهد شاه‌تیماسب صفوی نیز مسائل فقهی نهج‌الحق را تلخیص کرده و آن را خلاصه‌النهج نامیده است.
- با این همه، ابن روزبهان با نوشتن ردیه‌ای تند، بیش از همه زمینه رواج روزافزون نهج‌الحق را فراهم ساخت. وی به همان راهی رفت که پیش‌تر ابن تیمیه (متوفای ۷۲۸ ق) رفته بود، و همان‌گونه که ابن تیمیه با رد منهج‌الکرامه - یکی دیگر از آثار علامه در علم کلام و امامت - ناخواسته مروج اندیشه‌های کلامی او شده بود، ابن روزبهان نیز با رد نهج‌الحق آن را زباززد خاص و عام کرد.

ابطال نهج‌الباطل و اهمال کشف‌العاطل

این کتاب که به اختصار ابطال‌الباطل نامیده می‌شود، به خامه فضل‌الله امین، فرزند روزبهان (۸۶۰ - ۹۲۷ ق / ۱۴۵۶ - ۱۵۲۱ م) نوشته شد. او گاه به نام محل تولدش (خونجی شیرازی) و زمانی با نام محل زندگانی‌اش (اصفهانی) خوانده شده، و در ایران نیز بیش‌تر با نام «فضل بن روزبهان» و در هند به اسم «خواجه ملا» یا «خواجه مولانای اصفهانی» شناخته شده است.

فضل بن روزبهان که در فقه، شافعی، و در اصول عقاید، اشعری‌مذهب و صوفی‌مسلك بود، ابطال نهج‌الباطل را در رد کتاب نهج‌الحق نوشت. او نگارش این کتاب را در جمادی الثانی ۹۰۹ / دسامبر ۱۵۰۳ در شهر کاشان، به انجام رساند. ابن روزبهان این کتاب را از سیر تعصب مذهبی و برای اقناع عوام‌الناس نگاشت که سهم فهم و اندیشه در آن بسیار ناچیز است. این همه، افزون بر متن توهین‌آمیز کتاب، از عنوان درازدامن آن نیز نمایان است. ابن روزبهان با انتخاب عنوان ابطال نهج‌الباطل و اهمال کشف‌العاطل برای کتابش، از همان ابتدای سخن، حکم به بطلان مذهب شیعه داده و پیروان اهل بیت (ع) را اهل باطل و عاطل خوانده است!

احقاق الحق و ازهاق‌الباطل

قاضی نورالله شوشتری نیز با اقتباس از قرآن مجید، آن‌جا که خداوند سبحان می‌فرماید: وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَ زَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا، [۷] اثر خویش را احقاق‌الحق و ازهاق‌الباطل نامیده است، تا خواننده را به کتاب خدا و احقاق حق فراخواند.

احقاق‌الحق از آثار پربار سید نورالله بن سید شریف‌الدین حسینی مرعشی (۹۵۶ - ۱۰۱۹ ق / ۱۵۴۹ - ۱۶۱۰ م) است. سید در هند

بیش تر به «شهید ثالث» و در ایران به «قاضی نورالله شوشتری» شهره است. همان گونه که پیش تر اشارت رفت، قاضی احقاق الحق را در رد ابطال نهج الباطل و در دفاع از نهج الحق و کشف الصدق نوشته است. وی نخست از این کار اجتناب می کرد؛ اما وضعیتی پیش آمد که او را به این اقدام واداشت. یکی از پژوهش گران هندی در این باره سخنی دارد که تا حدودی مراد قاضی نورالله از تدوین احقاق الحق را بیان می کند. پژوهش گر هندی، به تفصیل، از آثار و اندیشه های قاضی و تأثیر گسترده آن ها در کشور پنهانور هند بحث می کند، و ضمن این که احقاق الحق را شاهکار بزرگ قاضی می خواند، می نویسد:

زمانی که قاضی نورالله شوشتری وارد هند شد، کتاب ابطال نهج الباطل توسط مسافرینی که از ماوراءالنهر آمده بودند، در هندوستان منتشر شده بود؛ اما قاضی برای رد آن علاقه ای نشان نداد. او معتقد بود که فضل بن روزبهان، از نظر مرتبه علمی، هرگز هم طراز \$علامه[حلی نیست؛ ولی تردیدها و اشتباهاتی که کتاب ابطال در افکار مردم عادی و جاهل ایجاد کرد، قاضی نورالله را وادار به تغییر عقیده نمود. هدف جوابیه قاضی به کتاب ابطال، هم کمک به شیعیان ایران و هم به شیعیان هند بود ... احقاق الحق، خلاصه ای از مجادلات شیعه و سنی پیرامون عقاید اشعریه درباره خدا، نبوت، امامت، تفسیر قرآن، احادیث و فقه است. هم فضل الله و هم قاضی نورالله شوشتری، خودشان بسیاری از کتاب های مجادله ای را خوانده بودند؛ اما قاضی نه تنها بر بعضی از کتاب های مهم شیعه و سنی تفاسیری نوشته بود، بلکه بر مکتب های معتزله و فلاسفه هم تسلط کامل داشت. احتمالاً فضل الله، که پیرو سرسخت غزالی بود، کاملاً بر این آداب تسلط نداشت. قاضی نورالله همچنین در استدلال های خود، نظر مستدل خود را در تجزیه و تحلیل حقایق، از لحاظ تاریخی و منطقی، ارائه می کند تا به رد مسائل فضل الله کمک کند، و از این رو، به عنوان مناظره کننده ای موفق جلوه می کند. قاضی، قبل از این که احقاق الحق را بنویسد، حدود یکصد کتاب نوشته بود، اما هیچ جا، حتی به منظور مجادله نیز تناقض گویی نکرده است. [۶].

یکی دیگر از نویسندگان معاصر هندی، که کتابش در پاکستان منتشر شده است، درباره قاضی و کتاب احقاق الحق می نویسد:

قاضی نورالله در سال ۱۰۱۴ ق در آگره به سر می برد و شیعیان به خاطر کتاب ابطال نهج الباطل تحت فشار شدید بودند. در این شرایط، علامه شهید تصمیم گرفت که پاسخ آن را تحت عنوان احقاق الحق بنویسد. [۷].

قاضی نورالله، نویسنده ای نستوه و دانشوری کوشا بود. ایشان حدود ۱۵۰ کتاب و رساله در احیای تشیع نوشته است که از آن میان تنها کتاب های مجالس المؤمنین، الصوارم المهرقه فی نقد الصواعق المحرقة، السحاب المطیر فی تفسیر آیه التطهیر، شرح دعای صباح و احقاق الحق مجال انتشار یافته اند. [۶] قاضی در میان مردم با کتاب مجالس المؤمنین، و در بین اهل اندیشه با احقاق الحق شناخته شده است.

قاضی در احقاق الحق، نخست متن نهج الحق را با عنوان «قال المصنف رفع الله درجته»، و سپس متن ابطال نهج الباطل را با عنوان «قال الناصب خفضه الله»، و در نهایت نیز رأی خود را با عنوان «اقول» می آورد. آیت الله مرعشی هم در جای جای کتاب، در پاورقی، ضمن شرح و توضیح و نقد و بررسی آرای مطرح شده، دیدگاه خود را بیان می کند. به این ترتیب، اینک می توان دیدگاه ها و اندیشه های کلامی چهار متکلم مسلمان را در احقاق الحق مطالعه کرد و ضمن آشنایی با آرا و عقاید علامه حلی، فضل بن روزبهان، قاضی نورالله و آیت الله مرعشی نجفی، تداوم و تطور بخشی از اندیشه های کلامی هفت قرن گذشته را به دست آورد.

احقاق الحق، از نظر تنظیم مسائل و فصل بندی، تابع دو کتاب پیشین، یعنی نهج الحق و ابطال نهج الباطل است. از آن جا که موضوع اصلی کتاب نهج الحق بحث امامت، به ویژه خلافت بلا فصل امام علی (ع)، بوده است، به تبع آن، در دو کتاب بعد نیز مباحث بر محور امامت امیر المؤمنین (ع) می گردد؛ به گونه ای که در احقاق الحق و ملحقات مفصل آن، بحث امامت و نقل آیات و احادیث در مناقب و فضایل امام علی (ع)، بر مباحث دیگر حاکم می شود و ملحقات الاحقاق و احقاق الحق را به موسوعه ای مفصل در مناقب و امامت علوی مبدل می سازد.

قاضی نورالله چکیده‌ای از اندیشه‌ها و یافته‌های فکری خویش را که حاصل بیش از نیم قرن تحصیل و تحقیق و مناظره و مباحثه‌های جانفرسا است، در احقاق‌الحق آورده است. پیش از او، شیعیان هند مجبور بودند تقیه کنند و عقاید خویش را از ترس پادشاهان متعصب و جائر پنهان نگه دارند؛ اما قاضی با نگارش احقاق‌الحق و دیگر آثارش، باصراحت از حقانیت تشیع علوی سخن گفت و برتری کلام شیعی را به روشنی نشان داد و به شیعیان هند، جانی دوباره بخشید. اما سوگمندانه پس از انتشار بسیار محدود احقاق‌الحق، مخالفان و مزوران متعصب دست به دست هم دادند و قاضی نورالله را به دلیل تألیف این کتاب به شهادت رساندند. [۷].

نسخه‌های کتاب

دانشوران آزاد اندیش و علمای شیعه، احقاق‌الحق را پر بار و با ارزش دیدند و در حفظ آن کوشیدند. امروزه نیز نسخه‌های متعددی از این اثر در کتابخانه‌ها و گنجینه‌های نسخ خطی نگهداری می‌شود که برخی از آن‌ها را آیت‌الله مرعشی نجفی معرفی کرده است؛ از جمله:

۱. نسخه‌ای که در سال ۱۲۳۶ ق به خط شیخ عبدعلی، فرزند معصوم شیرازی نوشته شده و اینک در کتابخانه آیت‌الله مرعشی نگهداری می‌شود.

۲. نسخه‌ای در اختیار شیخ عبدالرحیم ربانی شیرازی بود و آیت‌الله مرعشی آن را دیده و احتمال داده بود از گنجینه‌های کتابخانه علامه مجلسی (محمدتقی مجلسی) بوده باشد، که در این صورت، تاریخ کتابت آن باید به عصر مجلسی اول باز گردد.

۳. نسخه‌ای که تاریخ تحریر آن به سده یازدهم برمی‌گردد. این نسخه پیش‌تر در شهر کاشان، در تملک سید محمد سلیمی کاشانی بود. آیت‌الله مرعشی از وی با القاب و اوصافی چون رکن‌الاسلام و عالم جلیل یاد می‌کند. این نسخه نیز اینک در کتابخانه آیت‌الله مرعشی نگهداری می‌شود.

۴. نسخه دیگر که تاریخ استنساخ آن، زمان مصنف، یعنی قاضی نورالله شوشتری (۹۵۶ - ۱۰۱۹ ق) تخمین زده می‌شود. این نسخه نخست در کتابخانه محمدعلی مدرس خیابانی تبریزی بود که با اثر پر بار ریحانه‌الادب شناخته شده است. این نسخه را اینک در کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی می‌توان یافت.

۵. نسخه دیگر به خط محمد زکی بن محمد سلیم بازرجانی تفرشی است که در سال ۱۱۲۹ ق نوشته شده و در سال ۱۱۳۱ ق تصحیح و مقابله شده است. [۸].

احقاق‌الحق، نخست در ایران به سال ۱۲۷۳ ق چاپ شد و در مصر با حذف بعضی از مطالب آن انتشار یافت. همچنین در سال ۱۳۲۶ ق، نیمه نخست آن، تا بحث چهارم که در تعیین امام است، به اشراف حسن بن دخیل حجامی نجفی، در مصر به طبع رسید. این کتاب، دوباره در تهران به تصحیح ابراهیم میانجی، در سال ۱۳۷۶ ق به چاپ رسید. همچنین کتابخانه اسلامیه به سال ۱۳۹۶ ق این اثر را منتشر ساخت، و سرانجام، آیت‌الله مرعشی نجفی که از سال ۱۳۳۳ ق به این کتاب اهتمام می‌ورزید، در سال ۱۳۷۷ ق به احیا و انتشار آن قیام کرد. [۹].

ترجمه‌ها و شرح‌های کتاب

برخی از پژوهش‌گران شیعی به شرح و توضیح یا ترجمه احقاق پرداخته‌اند؛ از آن جمله‌اند:

۱. علامه محمدحسن مظفر در تکمیل احقاق‌الحق و در رد ابطال نهج‌الباطل کتابی نگاشت با نام دلائل‌الصدق فی نهج‌الحق. این اثر چندین بار چاپ شده است. چاپ اخیر این کتاب در سه جلد، در مصر و عراق و ایران انتشار یافته است.

۲. سید نصیرالدین حسین بن عبدالوهاب طباطبایی بهبهانی، احقاق الحق را به فارسی ترجمه کرده است. ایشان در تاریخ ۱۰۹۶ ق، یعنی پس از گذشت ۷۷ سال از شهادت قاضی، ترجمه این کتاب را به پایان برده است.
۳. مولوی محمدعلی سندی حائری نیز احقاق الحق را به زبان اردو ترجمه کرده است. او در کربلا به سال ۱۲۰۵ ق ترجمه کتاب را به پایان رسانده است.
۴. یکی از نوادگان قاضی نیز تعلیقاتی بر احقاق الحق نوشته است. نام این فرد ناشناخته است. تنها همین قدر از برخی حواشی آن برمی آید که او از احفاد شهید نورالله شوشتری است.
۵. آیت الله شهاب الدین مرعشی نجفی نیز با نوشتن حواشی و تعلیقات و ملحقات مفصل، در کنار احیای احقاق الحق، دائرةالمعارفی ارزشمند در موضوع تخصصی امامت و فضایل و مناقب پیشوایان معصوم شیعه، به ویژه امام علی (ع)، تألیف و تدوین کرده، و بایسته است جداگانه از این شاهکار سخن گفته شود. [۱۰].

ملحقات الاحقاق

آیت الله مرعشی نجفی، نخست مقدمه‌ای مفصل، با عنوان «الثالثی المنتظمه و الدرر الثمینه» نوشت که در دیباچه جلد اول احقاق چاپ شد. ایشان در این مقدمه از زندگی و آثار علامه حلی و محمد خدابنده الجایتو که علامه نهج الحق را برای وی نوشته بود، و نیز از فضل بن روزبهان و قاضی نورالله شوشتری و کتابش احقاق الحق و جز آن سخن گفته است. سپس تعلیقات و حواشی درازدامن خود را در شرح و بسط هر سه متن پیشین پی گرفته است. این تعلیقات گاه بسیار گسترده بوده، ده‌ها صفحه به طول می‌انجامد، و هر چه پیش تر می‌رود، فربه تر نیز می‌گردد.

با وجود این که وی این ملحقات را بیش تر در دفاع از اندیشه‌های کلامی علامه حلی و شهید نورالله نوشته است، این مهم مانع از آن نشده که از ابراز عقاید و آرای خویش غافل بماند، و در کنار شرح و توضیح هر سه متن پیشین، به تناسب موضوع، گاه دیدگاه هر سه مؤلف را به نقد می‌کشد، که مخالفتش با قاضی درباره تصوف از این باب است. [۱۱].

گفتنی است که ملحقات الاحقاق آکنده از مکررات و اضافات است، اما می‌توان با تلخیص و حذف و اصلاح و استدراک‌های پی در پی آن را بسامان ساخت.

ملحقات الاحقاق که کاری است کارستان، می‌طلبند مصادرات آن استخراج گردد تا به زیور طبع آراسته شود و مراجعه کنندگان به ملحقات را که بیش تر اهل تحقیق و انتقاد هستند، مطمئن سازد؛ چرا که در میان پژوهش‌گران در چگونگی کار ملحقات، پرسش‌هایی هست که بی‌پاسخ مانده است و امید می‌رود که برخی از آن‌ها با انتشار مصادر الملحقات روشن گردد.

سخن آخر این که احقاق الحق و ملحقات آن اینک در ۳۶ جلد انتشار یافته است؛ به این ترتیب که جلد‌های اول و دوم و سوم و اندکی از جلد هفتم شامل احقاق الحق است، و بقیه، به استثنای جلد‌های ۲۱ و ۳۴ و ۳۵ و ۳۶ که فهرست آیات و روایات را در بر می‌گیرد، همگی ملحقات مفصلی است که آیت الله مرعشی تألیف کرده است. اکنون با مراجعه به این دائرةالمناقب علوی، می‌توان بسیاری از دلایل امامت علی (ع) و فضایل آن حضرت را به روایت راویان اهل سنت مطالعه کرد.

پاورقی

[۱] تبریزی، ثقة الاسلام، مرآة الکتب، ج ۴، ص ۱۵۸؛ تهرانی، آقابزرگ، الذریعة الی تصانیف الشیعه، ج ۲۴، ص ۴۱۶. ناگفته نماند که شهید قاضی نورالله شوشتری در مقدمه احقاق الحق (ج ۱، ص ۱۴) اسم کتاب را نخست کشف الحق و نهج الصدق و الصواب می‌نامد، سپس در جلد اول (ص ۲۶ و ۳۰) به نقل از ابن روزبهان، از آن با نام نهج الحق و کشف الصدق یاد می‌کند؛ اما از خطبه

کتاب نهج الحق که در جلد اول (ص ۷۶) آورده شده است، اسم صحیح (نهج الحق و کشف الصدق) دانسته می‌شود.

[۲] تبریزی، ثقة الاسلام، مرآة الکتب، ج ۴، ص ۱۵۸.

[۳] اسراء، آیه ۸۱.

[۴] ر.ک: اطهر رضوی، سید عباس، شیعه در هند، ج ۱، ص ۵۷۳ - ۵۷۴.

[۵] صدرالافاضل، سید مرتضی حسین، مطلع انوار، ص ۶۹۶.

[۶] به تازگی اثر دیگری از قاضی نورالله شوشتری با نام نهاییه الاقدام فی وجوب المسح علی الاقدام در مجله تراثنا، سال دوازدهم، شماره‌های ۳ و ۴ چاپ شده است.

[۷] حر عاملی، محمد بن حسن، امل الآمل، ج ۲، ص ۳۳۷؛ اطهر رضوی، سید عباس، شیعه در هند، ج ۱، ص ۵۸۳ - ۵۸۹.

[۸] شوشتری، قاضی نورالله، احقاق الحق، ج ۱، ص ۲۹ و ج ۲، ص ۵۴ و ج ۳، ص ۸۹.

[۹] ر.ک: صحتی سردرودی، محمد، «در سایه احقاق الحق»، فصلنامه میراث شهاب، سال چهارم، شماره اول، بهار ۱۳۷۷.

[۱۰] یکی از علمای عامه، مولانا محمد طاهر عباسی (متوفای ۱۱۴۴ ق) نیز کتابی با نام تحقیق الحق بجواب احقاق الحق نگاشته بود که به تازگی در هند و پاکستان انتشار یافته است. ر.ک: حاج سید جوادی، سید کمال، فهرستواره ایرادات و شبهات علیه شیعیان در هند و پاکستان، ص ۱۳۳.

[۱۱] شوشتری، قاضی نورالله، احقاق الحق، ج ۱، ص ۱۹۱.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیفزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می‌کنند

بنادر البحار- ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می‌دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البيت عليهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت عليهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن

منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی:

www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-۲۳۱۱ (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور

کاربران (۰۳۱۱)۲۳۳۳۰۴۵

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳، شماره کارت: ۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳ و شماره حساب شبا: -۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-۰۰۰۰ IR۹۰-

۵۳-۰۶۰۹ به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان - خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام: - هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنت غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کرم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید.»

التفسیر المنسوب إلى الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست تر می داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، اما تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بَدان، نگاه می دارد و با حجت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می سازد و او را می شکنند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

